

Malan Marnersdóttir

William Heinesens *Det gode håb* i lyset af post-kolonial teori

Den historiske brev- og dagbogsroman *Det gode håb* (1964) er ét af William Heinesens (1900-91) hovedværker. Bogen er hensat til 1669 og skrevet i et sprog, der er en pastiche på ældre dansk kancellisprog. Det er den eneste af Heinesens romaner, som ikke er oversat til færøsk. En af grundene til det er måske, at den sprogligt er meget svær at oversætte. Der findes f.eks. ikke noget gammelt færøsk skriftsprog, som man kan efterligne. En oversættelse til færøsk af *Det gode håb* ville tvinge oversætteren til at gøre sig nogle af de samme overvejelser og muligvis til at drage samme konklusioner, som romanens norske oversætter Lars Eskeland gjorde, da han oversatte romanen. Han opfandt et fiktivt nynorsk kancellisprog.¹

Romanen fortælles af Peder Børresen og beskriver hans første år som præst i Tórshavn i breve, som er stilet til vennen Jonas, der er præst i Romsdal i Norge. I brevene fortæller præsten om forholdene i Tórshavn, om de fattige, handelen og embedsmændene. Men brevene er ikke kun private vidnesbyrd om præstens vanskelige forhold, idet brevene omtaler den rapport af mere officiel art, som Peder Børresen skriver om de elendige sociale og retslige forhold. Brevene fortæller også om, hvordan rapporten med møje og besvær bliver smuglet ud af landet og indgår i en større politisk

---

¹ Lars Eskeland, 'William Heinesen sett fra ein omsetjarsynsstad', 1994.

intrige i København, som skal fælde den mægtige statsmand Friedrich von Gabel, som havde Færøerne i len. Denne del af plottet i romanen er skrevet i forlængelse af, dvs. er hypertextuelt podet på, Lucas Debes' bog fra 1673 *Færoæ et Færoa Reserata* [Færøernes Beskrivelse], som er skrevet på dansk.

Ved siden af brevene og rapporten er præsten selv egentlig den mest interessante. Han nægter at gå ind på sine kollegers verdslige stræben efter jord, penge og magt. I stedet forsøger han at hjælpe de fattige og protesterer mod uretfærdighed. Peder Børresen er måske mere en venstreorienteret intellektuel fra det 20. århundrede end en 16. århundredetspræst. Romanen tematiserer som en ægte historisk roman i høj grad den moderne tids problemer med udnyttelse og undertrykkelse.²

I engelsk litteraturvidenskab har post-kolonialisme i mange år været til stor inspiration. I Norden er der ikke tradition for at betragte litteratur som resultatet af kolonialistiske forhold³, men ikke desto mindre er nogle af de post-koloniale begreber nyttige i forbindelse med nordisk litteratur. Begrebet dislokation er aktuelt i forbindelse med *Det gode håb*. Endvidere er begreberne omkring sprog og sproglig interferens og sammensathed nyttige i behandlingen af romanen. Især det, som W. D. Ashcroft har kaldt metonymiske gab, vil stå centralt i nærværende artikel.

Omplacering i romanen og i forfatterens slægt

Begrebet 'dislocation' (forvridding, forstyrrelse) drejer sig om omplacering forårsaget af kolonialistiske, hegemoniske behov, dvs.

---

² Turið Sigurðardóttir, 1993 behandler i en sammenligning med Laxness' *Íslandsklukkka* romanens historiske troskab.

³ Hans Hauge: 'Ti teser om en post-national dansk litteraturhistorie', i: *Kritik*, nr. 133, 1998, s. 78-80; 'Lad dog verden begynde', *Information*, d. 28.10.2000; 'Postkolonialisme' i: *Litteraturens tilgange - metodiske angrebsvinkler*, 2001; 'Orientalisme eller nordisk postkolonialisme', i: *Nordisk litteratur* 2001.

det er den imperialistiske magt, som forestår omplaceringen eller flytningen. Begrebet omfatter de erfaringer, som omplaceringen og forstyrrelsen medfører. Det kan være ufrivillig forflytning fra et land til et andet, som når folk bliver slaver. Det kan være forstyrrelser i forbindelse med invasion. Begrebet bliver også brugt til at beskrive frivilliges erfaringer med at rejse ud til kolonierne. Dislokation er den forstyrrelse og det kaos, der opstår, når mennesker flyttes til steder, som tvinger dem til at tilegne sig stedet i sprog, historie og myte.⁴

Når Peder Børresen føler sig splittet, fra første færd han ankommer til Tórshavn, skyldes det den forflytning, som han er i færd med at gennemgå. På rejsen giver kaptajnen ham et brev, som egentlig er stilet til fogeden i Tórshavn, hvor præsten får et meget dårligt skudsmål.⁵ Men selv om Børresen beholder brevet, er indholdet af det kendt af hans foresatte, provsten.⁶ Følgende passage, der beskriver Børresens oplevelse, da han første gang ser Færøerne fra skibet, tematiserer omplaceringen på en anden måde:

Den morgen steg Færø på ny af havet og tegnede sig med sine sorte tinder og takker mod den hvide dagning, lig en flåde af dystre jætteskibe. I lysningen passerede vi den ensomme klippe Dimon eller Daimon, i sandhed en dæmonisk forekomst, som den rejser sig høj og vild af bølgen. Denne ø anvendes, efter hvad skipperen fortalte mig, til deportation af drabsmænd og andre misdædere eller af sådanne mænd, som er det rådende gabelske styre uvenlig sindet. [*Det gode håb*, s. 11]⁷

---

⁴ Bill Ashcroft (e.a.), *Post-Colonial Studies. The Key Concepts*, 2000, s. 73-75.

⁵ *Det gode håb*, s. 9-10.

⁶ *Ibid.*, s. 49.

⁷ "Det gabelske styre" henviser til den historiske periode fra 1655 til 1709, da Christoffer von Gabel og hans søn Frederik von Gavel havde Færøerne i len fra den danske konge. Perioden er gået over i færøsk historie som den store undertrykkelsesperiode. Se f.eks. John F. West, *Færøerne. En nation og dens*

På denne måde formidler teksten, at Børresens forflytning har karakter af deportering og udstødelse uden at han behøver at ræsonnere sig frem til det selv.

Den ufordelagtige beskrivelse i brevet til landfogeden i Tórshavn rammer Peder Børresen hårdt. Han kaster sig over brevskrivningen og fortæller om rejsen og ankomsten til Færøerne. Børresen karakteriserer i den forbindelse sine breve:

som jeg dog skriver nok så meget for min egen skyld som for din! Thi hvilken overordentlig lindring og befrielse er der ikke i dette, at kunne meddele sig helt åbenhjertig og oprigtig til en klog og forstående ven, og hvor lærerigt for en selv! [*Det gode håb*, s. 11]

Brevskrivning – og romanen – er således terapeutisk. Han forestiller sig, at venen Jonas vil sige, at brevene “må da være en Færøs grundige beskrivelse fra yderst til inderst!” mens han selv mener, at de er “intet uden en selvoptagen mands idelige kredsen om sig selv og et nyt eksempel på hans ubændige skrifte-syge og *febris diarii?*” [*Det gode håb*, s. 52]. Skrivningen indgår således i den behandling, som Peder Børresen gennemgår i forbindelse med flytningen til Tórshavn. Men sidst i romanen har han opnået en sindets forløsning og siger, at han har nået sit bestemmelsessted: “her var jeg omsider efter meget frugtesløs omflakken kommen til mit bestemmelsessted” [*Det gode håb*, s. 346].

Peder Børresen har tilsyneladende forsonet sig med sin *dislocation*. Romanen er hans sprog, hans historie og myte om det nye sted, og de får ham til at føle, at han hører til på det nye sted. Men dislokationens erfaring bærer han med sig som en del af livsvilkårene.

William Heinesen var selv ud af en frivilligt dislokeret familie. Faderen, Zakarias Heinesen (1874-1943) stammede fra Bø på

Vágar. Moderen, Caroline Restorff (1873-1944) var sønnedatter af en driftig forretningsmand og bager, som rejste fra Danmark til Færøerne i 1848, hvor han åbnede en bagerforretning i Tórshavn.⁸ Heinesen var således på mødrene side selv fjerde generations indvandrere. William Heinesen har udtalt, at hvis han skulle skrive på færøsk ville det ikke blive særlig nuanceret. I en nordisk litteraturhistorie er udtalelsen vendt til, at det nærmest ikke kan lade sig gøre at skrive nuanceret på færøsk. Sådan skal bemærkningen ikke forstås, for det er William Heinesens specielle baggrund i det dansktalende miljø i Tórshavn, der er årsagen - han har ikke haft noget valg.⁹ Men han har lagt al sin energi i at skildre færøsk liv og kultur, og han har været den samlende skikkelse i færøsk kunst, med sin litteratur, sin musik, sine billeder og f.eks. som initiativtager til stiftelsen af den færøske forfatterforening.

Peder Børresens dislokerede karakter har han således til fælles med sin forfatter. Der kan være grund til antyde andre lighedspunkter. Børresen gør en hel del for at forbedre Tórshavns indbygges levkår, og Heinesen. Han deltog i nationsbygningen som en flittig anmelder, antologiredaktør af ny færøsk litteratur og debatør.¹⁰

Åbninger gennem sproget ind i anden kultur

Et aspekt af den hybriditet, der ofte ses i post-kolonial litteratur og som kendetegner *Det gode håb* er "metonymiske gab". Begrebet er

---

⁸ Sverre Patursson, 1982 (1918). William Heinesens morfar, M. C. Restorff (1816-97) oprettede det første bageri på Færøerne, og det blev senere til familieforetaget M. C. Restorff og Sønner med et vidt forgrenet net af købmændsbutikker, fiskeforarbejdning, trankogeri, skibsfart, eksport og import. Heinesens fader, Zacharias Heinesen overtog forretningen, som William siden ledede til den lukkede i 1953.

⁹ Hanne Flohr Sørensen, 1999 og Bjarne Nielsen Brovst, 1991.

¹⁰ William Heinesen, 2000 og Leyvoy Joensen, 2000.

udviklet af W. D. Ashcroft¹¹ og betegner en kulturel kløft eller spalte, der skaber en åbning ind i den anden kultur, dvs. koloniens. Ashcroft tager udgangspunkt i den skelnen mellem metaforik og metonymi, som er kendt fra Roman Jacobsons artikel om to typer sprog og to typer afatisk forstyrrelser.¹² Endvidere bygger Ashcroft på Paul de Mans påvisning af metaforens enheds- og identitets-skabende funktion over for metonymiens rent relationelle karakter.¹³ Ashcroft henviser også til Homi Bhabhas påpegning af, at det er muligt at læse den post-koloniale teksts troper som metonymier og gør det muligt, at se teksten som symptom på de kræfter, som gennemstrømmer den.¹⁴ Ashcroft mener imidlertid, at sprogvariationer i post-koloniale tekster er meget mere direkte metonymier for kulturelle forskelle.

Ashcroft undersøger, hvad det betyder at bruge sprog som metonymi, og viser, at det mest interessante i post-kolonial litteratur skrevet på engelsk er værker, som er præget af sproglige elementer fra koloniens sprog. Der er tale sproglig overlappning, hybrider, som forekommer, når tekstur, lyd, rytme og ord bliver overført fra modersmålet til den litterære, i dette tilfælde engelske, form. Og det er denne sproglige korsvej, som mange forfattere mener er kendetegnet for post-kolonial litteratur. Forfattere fremfører ofte, at denne sprogbrug er udtryk for en kulturel 'sandhed' i teksten, en metaforisk konkretisering, som beviser deres kunstneriske evner og etnografiske funktion. Men Ashcroft mener, at sproglige forskelle simpelthen er synekdotiske registre for kulturelle forskelle, som bekræfter afstanden mellem kulturer i samme øjeblik synekdoten forsøger af bringe dem sammen.

Den slags metonymier, som Ashcroft beskriver, ses i tekster, der

---

¹¹ W.D. Ashcroft, 1989.

¹² Roman Jacobson, 'Two aspects of language', 1987 og 1995.

¹³ Jf.: Paul de Man, *Allegories of Reading*, 1979.

¹⁴ Homi Bhabha, 1984.

er skrevet på kolonimagts sprog, hvor der er indsat ord og passager fra førstesproget, dvs. koloniens sprog. Her skabes åbninger mellem sprogene og kulturerne. De kan bestå i allusioner, begreber fra og henvisninger til koloniens sprog og kultur. Disse ord og vendinger bliver synekdotiske udtryk for forfatterens kultur, hvor delen, det enkelte ord og udtryk, står for helheden. Ashcroft kalder også fænomenet for afatiske dyb, som fremkommer ved hjælp af en slags “andethedens redskaber”, som kan være direkte kommentarer enten som ordforklaringer eller parentetiske indskud og syntaktiske sammensmeltninger, hvor kolonimagts sprog struktureres efter koloniens sprog. Det kan være neologismer, nye ord på kolonimagts sprog, som semantisk og morfologisk er præget af modersmålet; indsættelse af uoversatte ord eller helheder; “etnorytmisk” prosa som konstruerer en diskurs på kolonimagts sprog, som følger modersmålets rytme og tekstur. Det kan også være gengivelser af dialekt og andre sprogvarianter. Store dele af denne beskrivelse af metonymiske gab passer, som det bliver vist i det følgende, som fod i hose til *Det gode håb*.

Det danske sprog i *Det gode håb*

Det gode håb er skrevet på dansk, men et dansk som har mange ejendommelig træk, som Ellen Olsen Madsen har beskrevet i *Danske studier*.¹⁵ Peder Børresen er dansk og det er en brev- og dagbogsroman, men det er alligevel ikke alene Peder Børresens stemme, der er fortællestemme i romanen. Brevet, som han ikke burde få i hænde, viser, at der medvirker andre stemmer. Peder Børresens tolk og hjælper gennem hele romanen er degnen Hans Joensen, som ikke kun oversætter, men også introducerer ham til livet på Færøerne, og som præger tekstens og Børresens sprog. Endelig er der den bagvedliggende fortæller – forfatterpersonen –

---

¹⁵ Ellen Olsen Madsen, 1985.

som styrer disse stemmer og giver sproget et helhedspræg. Ifølge Ellen Olsen Madsen er romanen skrevet på et konstrueret dansk kancellisprog. Det er med andre ord en konstruktion, som svarer til det univers, der beskrives.

Leyvoy Joensen¹⁶ har i sin analyse af romanen *Barbara* af Jørgen-Frantz Jacobsen været inde på det hybride sprog i romanen. *Barbara* er ligesom William Heinesens romaner skrevet på dansk, hvor der forekommer en del færøske og færøsk klingende vendinger. Hun siger blandingssproget er "gøtedansk" (gadedansk), som er en betegnelse for det dansk, som færinger især tidligere benyttede sig af, når de talte dansk. Björn Hagström¹⁷ har defineret "gøtedansk" som en sprogform, der har basis i færøsk fonologi og er kendetegnet af grammatisk og leksikalsk interferens. Leyvoy Joensen henviser desuden til Hedin Brønner¹⁸, som har skrevet, at blandingssproget giver teksten et artistisk præg, som på ingen måde forhindrer læserens tilegnelse af teksten. Leyvoy Joensens påviser, at oversættelsen af *Barbara* og af Heinesens romaner først og fremmest har tjent sprogrensningen ved at etablere en organisk overensstemmelse mellem stof og sprog.

Metonymierne opstår ved hjælp af det "gøtedanske", allusionerne til færøsk, de direkte færøske ord og vendinger med og uden ordforklaringer som parentetiske indskud o.l. Ved hjælp af sådanne sætninger, som ligner færøsk syntaks gennem arkaiske danske ord, som samtidig er udmærkede nutidige ord på færøsk, skaber Heinesen den slags lakuner, som begrebet metonymiske gab dækker. Brecher, som åbner passager ind i et færøsk univers, som værket udspringer af og som der gives eksempler på i det følgende.

---

¹⁶ Joensen, 2000.

¹⁷ Hågström, 1991.

¹⁸ Brønner, 1973, her efter Joensen.

Sproglige hybrider

Tidligt under Peder Børresens ophold i Tórshavn besøger han hospitalet for de spedalske i Argjar ved Tórshavn. Her synger “lemmerne” en salme, som Peder Børresen karakteriserer således:

en psalme, som var ret vanskelig at følge, thi sangen bølgede op og ned og fulgte ingen bestemt melodi, og teksten var en blanding af dansk og latin og landets gamle tunge. [*Det gode håb*, 30]

Beskrivelsen af salmesangen stemmer overens med det, som vi i dag forstår som ‘Kingosang’. Det er danske salmer fra Kingos salmebog sunget med barokmelodier, som i tidens løbet har fået et særligt færøsk præg. Salmesangen er uden musikledsagelse og i princippet unison, men hver sanger synger på sin egen måde, hvilket giver sangen et flerstemmigt præg.

Have pia anima
os vor Frelser minde,
altid nagle til vor kross
okkar svare synde,
lære os at standa
grædende med ydmyghed
at vi vinde kan din fred,
have pia anima
når vi fare skal herfra,
bjarga os ur vanda,
åh! åh! haleluja!
Have pia anima!
Benedictus! Benedictus!
Miserere nobis! [*Det gode håb*, 30]

De færøske elementer i salmen er “Have” (hav, moderne fær. “havi” – konjunktiv, flertal), “kross” (kors), “okkar” (vor) “at standa” (at stå). Linjen “bjarga os ur vanda” (frels os fra fare) er

ordret færøsk, men skrevet uden accent over “u”. Den korrekte nutidige stavemåde ville være: “bjarga oss úr vanda”. Salmen er et eksempel på en sproglig hybrid af dansk, latin og færøsk, og den giver et tydeligt billede af, hvordan de tre sprog fungerer sammen. Børresen har skrevet salmen ned efter Hans Joensens diktat og mimer dermed det 19. og 20. århundredes indsamling af den mundtlige tradition.

Peder Børresen gør sig overvejelser over sproget, da han fortæller om nogle færøske viser: “Visen er i den færøiske tunge, som meget ligner den mundart, Romsdalens bønder taler, og som jeg derfor ret snart blev nogenledes fortrolig med”. Men da han i brevet til Jonas citerer nogle strofer fra visen, har han “tillæmpet den vor danske tunge”.¹⁹

Et andet eksempel på en hel passage på blandingssprog er tingets åbningsceremoni:

Vor Herre Jesu Christi fred og *signing* være med *okkum ødlum og ødlum dennum*, som ere udi dette gode tingsted, *nu og alle æver*, amen. Herhos skullum eder være påmindt, at hver hinanden haver noget til at tale, da komme sig hovligen fram med deres *prægwe og witnisbure* og tale hinanden beskedligen til. Eder kan næst Gud vederfares hvad lov, skel og ret er, og dersom nogen herimod gjørendes vorder, da skulle de revses derfor det dixte loven kan udvise. Dermed sidder udi Herrens fred. [*Det gode håb*, 136-37]

De færøske ord i passagen er “signing” (velsignelse), “okkum ødlum og ødlum” (“okkum øllum og øllum”, os alle og alle), “nu og alle æver” (“nú og allar ævir” - nu og i al evighed) samt den formelagtige og lydnære “prægwe og witnisbure” (“prógv og vitnisburði” - bevis og vidnesbyrd). Denne åbning af tinget minder om Lucas Debes’ beskrivelse af tingets rituelle afslutning. Her citerer

---

¹⁹ *Det gode håb*, 138.

Debes en tale, som er på dansk med enkelte ord og vendinger på færøsk, med færøske bøjningsendelser m.m.²⁰ Romanen er i mangt og meget Lucas Debes' hypertext. Talen ved tingets åbning i *Det gode håb* bruger samme teknik som Lucas Debes' afslutningstale i tinget. Begge indsætter nogle få færøske ord, nogle med dansk ortografi og giver nogle ord den færøske dativendelse -um. Hermed vises en virksom interferens mellem de to sprog.

Heinesen bruger også forskellige andre midler til at åbne disse spalter ind i det færøske.

Kodeskift og syntaktiske midler

Passagen fra tingets åbning og salmen er eksempler på kodeskift, som ofte forekommer i post-koloniale tekster. Skiftet mellem dansk, færøsk og latin i salmen er et religionshistorisk eksempel på den katolske salmetraditions sejlivethed. Romanen finder sted 150 år efter reformationen, som i Danmark indførte salmesang på modersmålet. På Færøerne blev kirkesproget imidlertid dansk i stedet for færøsk, og det var dansk til op i det 20. århundrede. De færøske indslag i salmen henviser til den reformatoriske sprogpolitik, som på Færøerne tilføjes en undertrykt færøsk dimension.

Et andet sted i romanen rækker de tiggende hænderne frem og siger til Peder Børresen "læska Lumba *valsignavor*",²¹ "læsk, dvs. giv

---

²⁰ Lucas Debes (1673 s. 261), 1950, 129: "Gud være med vor allenaadigste Herre og Konning, Præstum og Klerkum, Leigum og Lærdum, for sin Blæssen-Sang og faver Formaal, baade her og hvert *Vitne*. Her er et hæderligt Minde begyndt, som er vor allernaadigste Herres og Konnings etc. Skulle *var* saa fare med samme Minde, som det sømmer og sæder *allum godum Mannum, var skullum helle ad Munne*, drikke, gøre vel, og ikke bjude dem som skænke, førend vel er afdrukken, den skal være Gud kærest, som mest drikker og mindst sparer. Sel det er Vilje min Herre Konges: at Bispen, Fogden, Laugmand, Præster, Oldermænd, Gild-Brødre og Gild-Søstre, Gæster og *Hejme-Mand*, skulle alle være Gud og velkommene."

²¹ *Det gode håb*, 51.

Lumba noget, velsignede”.

Metonymiske gab kan bestå i syntaktiske sammenkoblinger, hvor tekstens danske sprog i passager strukteres på en måde, som er gængs i færøsk:

“sagde sig have et vigtig ærinde” [*Det gode håb*, 99] – ‘segði seg hava eini ørindi’

“påstår sig uskyldig at være” [*Det gode håb*, 213] – ‘segði seg sakleysan at vera’

Ellen Olsen Madsen påviser, at der er tale om latinsk påvirket stil med akkusativ med infinitiv efter ytringsverber,²² som eksisterede i dansk 1600-tals sprog. Samtidig med at sætningerne er ældre dansk er de udmærkede færøske sætninger i dansk forklædning så at sige. Altså det gammeltsproglige præg i det ene sprog falder sammen med det andet sprogs nutidsformer. Det samme gælder sætningen i Rachels opfordring til Peder Børresen om at “komme og få Jer at spise” (*Det gode håb*, s.117; ‘komi og fá tygum at eta’ – kom og spis).

Bag sætningen “Herude på Arge kan hun ikke eje sit barn, thi her er ingen til at bistå hende”,²³ ligger den færøske vending “at eiga” for at føde: “hon kann ikki eiga barnið her”. Ellen Olsen Madsen anfører “at eje barn” som et færøsk udtryk, men hvis det alligevel er et ældre dansk udtryk for at føde barn, virker det i en 1964-kontekst begge veje. På samme måde i udtryk som “hvis jeg vilde have den umage”²⁴ – “um eg vildi hava ómakin”, og “så hun i sin ørelse kunde gøre skade på sig selv”²⁵ – dvs. hun kunne i vildelse komme til at gøre skade på sig selv, hvor “ørilsí” er et helt nutidigt ord på færøsk.

---

²² Ellen Olsen Madsen, 1985, 143.

²³ *Det gode håb*, 65.

²⁴ *Ibid.*, 65.

²⁵ *Ibid.*, 73.

Færøske ord: dansk stavning, oversættelse eller forklaring?

Af og til fordanskes færøsk ord og udtryk ved at de skrives på en art lydskrift på dansk. Det gælder ofte brugte ord i forfatterskabet som f.eks. “kæld” - for det færøske ord “hjallur”, som er et udhus til tørring af kød og fisk; “løb”, for det færøske ord “leypur”, som er en tremmekasse til transport og som bæres på ryggen med et bånd over panden; og “de fådne” for det færøske udtryk “tey fornu”, “tey fornisku”, som er de underjordiske og huldrer. Endvidere “kløvsadler”²⁶ for det færøske ord “klyvsaðlar”, mandevit²⁷ for “mansvit” og “mørkestue”²⁸ for “myrkastova”.

Mange gange forklares særlige ord og navne i teksten. F.eks. “nidgris”, som er et overnaturligt væsen, som på færøsk hedder “niðagrisur”, og som i romanen forklares med: “et spectrum i et spædbarns lignelse, dog betragteligen større”.²⁹ Et sted i romanen står forklaringen på det færøske ord “tarakongul” i dansk ortografi i en parentes: “Anna Løve, stod udenfor på bryggen med en stor tarekongel (d.e. en stor tang-stamme), som hun pludselig kastede på vandet”.³⁰ Andre gange står ordene i anførselstegn som “hábragð”: “små hastige trækninger ved næseroden, hvad man på landets gamle tunge kalder “hábragðer“.”³¹ Endelig står let genkendelige ord som “kvirlur” med dansk flertalsendelse som et alternativ til det danske ord: “undertiden var disse kvirler eller hvirvelvinde så stærke og vedholdende”.³²

---

²⁶ Ibid., 69.

²⁷ Ibid., 202.

²⁸ Ibid., 47, 66, m.fl.

²⁹ Ibid., 22.

³⁰ Ibid., 95.

³¹ Ibid., 122.

³² Ibid., 203.

Navne

Steder i romanens univers angives med stednavne skrevet på danifiseret færøsk. Når der er tale om huse, hvor romanens personer bor, bevares den færøske navneskik. "Klettestuen" og "Gravstuen" er traditionelle færøske former;³³ "-stova", hus, mens "-skot" i "Klettaskottet" betegner husets beliggenhed mellem klipper.³⁴ Stednavnet "Punten" (DGH 95) forklares ikke,³⁵ men ved hjælp af præpositionen "Der faldt din datter i Punten" er det forståeligt, at der er tale om at falde i vandet. Mange af stednavnene er virkelige som Klettaskot og Mandefaldsdal, Houris-Gøten (for Hórisgøta) og Buenes (for Boðanes).

Nogle personsnavne er direkte færøske som bartskærerens Ole Sudering som er det færøske Suðringur eller Suðuroyingur, altså at Ole er fra øen Suðuroy.

Afslutning

Ved hjælp af metonymiske spalter opstår der i *Det gode håb* passager ind i færøsk kultur. Forfatteren repræsenterer sin verden på koloniherrrens sprog samtidig ved at signalere og betone en forskel eller afstand til den ved hjælp af indsatte elementer fra koloniens sprog. Der er mange eksempler på dette i den engelske litteratur. Ashcroft anfører romanen *A Grain of Wheat* af Ngugi, hvor en mand synger en sang på gikuyu for sin kæreste. Sangen er ironisk og uforståelig for læsere, der ikke forstår gikuyu og citatet gentager det fravær, som ligger i det felt, hvor de to kulturer krydser hinanden. Den indsatte sang på gikuyu er et metonymisk gab, som betoner forskel og alligevel står på en måde, som gør stykket tilgængeligt.

---

³³ Ibid., 43 og 102.

³⁴ Ibid., 95.

³⁵ Ibid., 95.

Med den sproglige pastiche på 1600-tals dansk sammen med færøske ord og allusioner inddrager *Det gode håb* sin samtid, dvs. det 20. århundrede og relationerne mellem Færøerne og Danmark. Især før, men også i høj grad efter hjemmestyreløven af 1948, har der fra politisk hold været fokuseret på den sproglige og kulturelle undertrykkelse, som tydeligst kom til udtryk i striden om undervisningssproget i landets skoler. Officielt var det dansk helt til 1938, da den pågældende paragraf i skoleloven blev ophævet, og færøsk samtidig blev gjort til obligatorisk fag i alle skolens klasser.³⁶ Hjemmestyreløven sidestiller færøsk og dansk i alle officielle anliggender. William Heinesens roman *Det gode håb* aktualiserer den sproglige kamp på en særlig måde ved at vise, hvordan sproget fungerer samtidig på flere niveauer. De færøske indslag i teksten forhindrer tilsyneladende ikke læserens tilegnelse af den, men de indsætter en ekstra betydning i teksten, som det er de færøskkyndige læseres privilegium at forstå. Denne ekstrabetydning og dobbeltbundethed i *Det gode håb* ville forsvinde i en oversættelse, der ikke bestræbte sig på at bevare den sproglige hybriditet, som er et vigtigt kendetegn i værket.

---

³⁶ Arnfinnur Thomassen, 1985.

Litteratur:

- Ashcroft, W. D.: 'Is that The Congo? Language as Metonymy in the Post-Colonial Text', *World Literature Written in English*, Vol. 29, 1989, no. 2, 3-10.
- Ashcroft, Bill, Gareth Griffiths & Helen Tiffin: *Post-Colonial Studies. The Key Concepts*. London 2000.
- Bhabha, Homi: 'Representation and the Colonial Text: Some Form of Mimeticism' i: *The Theory of Reading*. Red. Frank Glover. Brighton 1984.
- Brovst, Bjarne Nielsen: *Det muntre Nord - William Heinesen - Liv og Digtning*, København (1987) 1991.
- Brønner, Hedin: *Three Faroese Novelists: An Appreciation of Jørgen-Frantz Jacobsen, William Heinesen, and Hedín Brú*. New York 1973.
- Debes, Lucas: *Færoa et Færoa Reserata, 1673* [Færøernes Beskrivelse]. Tórshavn 1950.
- de Man, Paul: *Allegories of Reading*. New Haven 1979.
- Eskeland, Lars. 'William Heinesen sett fra ein omsetjarsynsstad', i: *Tårnet midt i verden. En bog om William Heinesen, Vår í Ólavsstovu & Jan Kløvstad* (red.), *Nord* 1994:19, s. 127-39.
- Hagström, Björn 1991: 'Et eksempel på färöisk-danskt blandspråk' i: *Átta greinir um føroyskt mál* (Otte artikler om færøsk sprog), Emil Thomsen, Tórshavn 1991, s. 129-34.
- Hauge, Hans: 'Ti teser om en post-national dansk litteraturhistorie', i: *Kritik*, nr. 133, 1998, s. 78-80.
- 'Lad dog verden begynde', *Information*, d. 28.10.2000.
- 'Postkolonialisme' i: *Litteraturens tilgange - metodiske angrebsvinkler*. Johannes Fibiger (red. m.fl.), København 2001, s. 369-404.
- 'Norientalisme eller nordisk postkolonialisme', i: *Nordisk litteratur* 2001.
- Heinesen, William: *Det gode håb*. København 1964.
- *William ummælir fagra listir: umrøður og ummæli, ið William Heinesen skrivaði 1924-1984*. [WH anmelder skønne kunster: omtaler og anmeldelser 1924-84] ved Jóhannes Enni. Redaktion: Marianna Debes Dahl og Árni Dahl. Tórshavn 2000.
- Jakobson, Roman: 'Two Aspects of Language', *Language in Literature*. K. Pomorska & Stephen Rudy (red.), (1956) 1987. Og 'To aspekter af sproget og typer asfatisk forstyrrelse', i: *Kultur & Klasse*, nr. 78, 1995, s. 47-68.

- Joensen, Leyvoy: 'Barbara and the Dano-Faroese Moment', i: *Úthavs dagar-Oceanic Days*, 2000, s. 64-87.
- Madsen, Ellen Olsen: 'Sprog og stil i William Heinesens *Det gode håb*', i: *Danske studier*, 1985, s. 135-47.
- Madsen, Peter i: *Dansk litteraturhistorie*, Michael Bruun Andersen (m.fl.), København 1985, bd. 8, s. 74f.
- Patursson, Sverre: *Fra Færøernes næringsveie i tekst og billeder med historisk oversigt*. Tórshavn (1918) 1982.
- Sigurðardóttir, Turið: 'Vón Williams og klokka Kiljans', i: *Brú* nr. 20, 1993, s. 19-31.
- Sørensen, Hanne Flohr: 'Mit forhold til dansk er fatalt bestemt', i: *Fróðskaparrit 47. bóki*, 1999, s. 5-31.
- Thomassen, Arnfinnur: *Færøsk i den færøske skole: fra århundredskiftet til 1938*. Odense 1985.
- West John F.: *Faroe. The Emergence of a Nation*. London: C. Hurst; New York: Paul S. 1972. [overs. *Færøerne. En nation og dens historie*. København 1974.]